СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 87. Джерзі Ситі, Н. Дж., пятниця 15-го квітня 1938. No. 87. Jersey City, N. J., Friday, April 15, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

НАРАДИ В СПРАВІ ПОЛІТИЧНИХ УТІКАЧІВ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт відбув з деякими високо поставленими людьми наради в справі помочі політичним утікачам з Австрії і Німеччини. Серед тих, що брали участь у нарадах, був секретар стейту Гол, секретарка праці Перкінс, асистент секретаря стейту Месерсмит, ґенеральний комісар еміґрації Ґотелінґ, президент фунтації Рокефелера Реймонд Фосдик, а також представники католицьких протестантських і жидівських орґанізацій. Правдоподібно, що з тих людей буде створений сталий комітет помочі політичним утікачам із згаданих країв. Цей комітет не буде займатися безпосередньо поміччю втікачам, тільки буде давати ради, як їм помагати, та буде закликувати суспільність до помочі.

БОЛЬШЕВИЦЬКА МАФІЯ ЗА ГРАНИЦЕЮ.

НЮ ЙОРК. — Секретар соціялістично-робітничої партії, Кенон, опублікував листа від Л. Троцького. В тім листі Троцький говорить, що сталінський режім по цілому світі заснував сітку терористів, яких завданням є при помочі найріжнородніших способів усувати небажаних для Сталіна людей. Троцький назвав ту терористичну орґанізацію „мафією" і сказав, що на її чолі стоїть сам Сталін. Він також зазначив, що вразі потреби дасть на це докази.

ПЕРША ПЕРЕСТРІЛКА В КОНҐРЕСІ.

ВАШИНҐТОН. — У федеральному конґресі розпочалася боротьба проти проєкту президента на основі якого він задумує оживляти бизнес витрачуванням державних грошей, званим „помп-праймінґ". Перший у тій справі забрав голос конґресмен Сомнерс і запевняв, що „помпування" президента добігає до кінця. Ставок, звідки президент помпує гроші, скоро висохне цілком, а далі вже і „помп-праймінґ" не поможе.

ЗАПРИМІЧУЄ ПОВОРОТ ДО КРАЩОГО.

ВАШИНҐТОН. — У звіті департаменту торговлі говориться, що в економічнім житті Америки є слідна зміна на краще. Передівсім видно, що безробіття і застій не поглиблюються. Також у деяких галузях є виразна поправа. Думають, що відтепер бизнесовий показник буде йти вгору.

ЄСКІЛЬКИ ПОДАТКУ ЗАПЛАТИЛИ АМЕРИКАНЦІ ЗА 10 РОКІВ?

ВАШИНҐТОН. — На основі обчислень департаменту торговлі американські корпорації, заплатили за десять років, від 1925 до 1935, загальну суму 30 тисяч міліонів, себто 30 біліонів долярів. З кожного заробленого доляра вони платили 60 центів на уряд. Назагал американська суспільність заплатила більше на податки ніж на харчі й одіж. У звіті департаменту торговлі говориться, що такий високий ступінь податків, це вже не „податки від зарібку", але „данини від основних капіталів", які творять фундаменти американського добробуту. Гроші, здобуті шляхом цих податків, оживили би бизнес більше, коли би були залишені в завідуванні приватних компаній.

К. П. О. ТВОРИТЬ СТАЛУ ОРҐАНІЗАЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Представники 38 юній, що обєднані в Комітеті Промислової Орґанізації, порішили перемінити К.П.О. на сталу робітничу орґанізацію, яка ривалізувалаб з Американською Федерацією Праці. Це рішення перейшло майже одноголосно, з винятком одного представника юнії жіночих кравців. Правдоподібно ця остання юнія відколеться від К. П. О. і прилучиться назад до А. Ф. П.

КАФІТЕРІЯ ДЛЯ ВБОГИХ.

НЮ ЙОРК. — Міліонер Вилйем Левенштайн у своїм заповіті лишив фонди на створення в Ню Йорку такої кафітерії, в якій старі вбогі люди моглиб дістати задармо їжу. В заповіті говориться, що корм у тім ресторані мусить бути здоровий, а обслуга чемна. Перед кафітерією мала би бути уміщена таблиця з написом: „Коли ти голодуючий і не маєш чим заплатити, то ввійди і накормися як гість. Але коли ти маєш чим платити за корм, то не входи сюди".

МІСЬКІ РОБІТНИКИ ДІСТАНУТЬ ПІДВИШКУ ПЛАТИ.

НЮ ЙОРК. — Ріжні фахові робітники, що виконують міські роботи, дістануть значну підвишку плати. Електротехніки дістануть тепер $2 на годину, а не $1.70, як передтим. Також пльомбери дістануть $2 на годину. Подібні підвишки дістануть столярі, мулярі, каменярі і т. п.

ЖЕРТВА „БОЖЕВІЛЬНОГО РІЗНИКА"?

Цілий Клівленд розярений здогадом, що „божевільний різник" знайшов нову, одинацяту вже жертву. Коло гирла каналу в ріку Куяґоґа, представленого на образку, знайдено людську ногу, мабуть жіночу. Поліція шукає решти тіла.

„ПРОХАЮТЬ, ЩОБИ ПРО НИХ МОВЧАТИ".

У вступній статті білоруського часопису „Християнська Думка" (ч. 5) п. з. „Розмови редакції з читачами" є знаменна відповідь одного з читачів, чому редакція перестала поіменно квітувати передплату в самому часописі. Редакція пише про це: „Крім того чимало таких, зокрема тих, що чи то як передплатники, чи то як жертводавці, присилають більші квоти, самі не бажають собі, щоби про них було відомо, або й можна було додуматися; вони прохають, щоби про них зовсім мовчати".

ПЯНИЦІ ВБИЛИ ПОСТЕРУНКОВОГО.

В Отвоцьку два поліцаї веліли трьом пяницям замовкнути та злізти з фіякра, що ним вони їхали. Пяниці не послухали; поліцай Степан Гачко всів до фіякра до пяниць, щоб їх відвезти на комісаріят. Тоді один з пяниць вирвав поліцаєві карабін і кольбою розторощив йому голову. Другий поліцай, Бродзіньскі, вдарив кольбою одного напасника, аж кольба зломилася. Гачко незабаром помер. Пяниць арештували.

2,500 РОБІТНИКІВ З ПОЛЬЩІ ПОЇДУТЬ НА РОБОТИ ДО ЕСТОНІЇ.

Естонська рільнича палата устійнила число сезонових рільних робітників, що їх спровадять з Польщі, на 2,500. Вони приїдуть до Естонії зпочатку квітня. — Робітникам-українцям виїзд на роботи замкнений.

НЕДОСТАЧА СІНА.

Величезна недостача сіна на Закарпатті відчулася тепер на весні. Ціна метр. сотнара доходить до ста кч, але не можна його навіть дістати. З Мадярщини довозять тисячі ваґонів паші, але є вона друго- й третьорядна. Люди ледви можуть дочекатися, щоб вигнати худобу на поле. Багато селян через недостачу корму попродали худобу за безцін.

ПОГОНЯ ПОЛІЦИЙНИМ АВТОМ ЗА ПОСПІШНИМ ПОЇЗДОМ.

Недавно одержав князь М. Радзівіл лист з вимогою окупу під загрозою, що схоплять і вбють його наречену, п. Сухестов. Князь передав лист поліції. Незабаром одержав подібний лист власник дому в Варшаві при вул. Баґателя, Ст. Ґодлевскі. І він передав лист поліції. Поліція веліла Ґодлевскому сповнити вимогу листа й вислати на „посте рестанте" — як було сказане в листі — вирізки з ґазет замісць грошей. Рівночасно поліційні аґенти засілися при „посте рестанте" і як тільки зголосився по відбір листа якийсь молодець, кинулися за ним. Та молодець вибіг на вулицю й скочив до таксівки, де чекав його другий панок. Аґенти сіли на другу таксівку й пустилися в погоню за ґенґстерами. Втікачі заїхали перед двірець, побігли на перон і скочили до поспішного поїзду, що вже рушив з Варшави в напрямі Берліна. Один з аґентів скочив також до останнього ваґону, а інші аґенти пустилися автом до найближчої стації поспішного.

Тимчасом перший аґент затримав у поїзді обох утікаючих ґенґстерів. Недалеко стації аґенти з авта завважили викинену з поспішного куверту з вирізками з часописів. Ґенстери хотіли в той спосіб позбутися доказу свого проступку.

Обох ґенґстерів закували в кайдани й відвезли поліційним автом до Варшави. Виявилося, що це 20-літній Ст. Вісьневскі з Мілянуфка та 19-літній В. Клюпіньскі з Варшави. Одні з тих, що „не орють, не сіють, а збирають"...

НАЙБІЛЬШИЙ ЧЕРЕВАНЬ.

Бразилійська преса пише, що в стейті Мато Ґросо на фармі „Віста Алеґре" живе 22-літній чоловік, який важить 265 кільоґрамів. Цей найбільший черевань у світі високий 1.55 м. і має 2 м. в обводі. Тому, що ноги дуже малі і слабкі, черевань не може ходити, лише мусить лежати.

КАНАДІЄЦЬ ОПОВІДАЄ ПРО ЗАГОВІР.

Джордж Генрі Партридж, 22-літній канадієць, свідчив у своїй власній обороні підчас розправи в Сієтл, Ваш., за участь у заговорі на розбиття ніпонського пароплава Ґіє Мару 19 січня. Обвинувачений сказав, що свої хлопячі літа провів у Вейборн, Саск., з родичами та 7 братами й сестрами. До Венкуверу виїхав 1935 р. і там запізнався з учителем Ролфом Морісом Форсайтом. Форсайт говорив йому, що Ніпон і Китай є у війні і що Ніпон винуватий. Форсайт обіцяв йому 3 тисячі долярів, як поможе йому спинити війну. В додатку будуть вважати його за героя, як він це зробить.

„Я розохотився", говорить Партридж, „але пізніше зачав відтягатися. Він сказав, що я в небезпеці і таксамо будуть мої рідні, як я відмовлюся. Тої самої ночі великий чорний автомобіль мало що не переїхав мене тричі. Я добре налякавсь і подумав, що в тім може щось бути, що Форсайт казав. Тоді я рішився пристати на його пляни і старатися їх ударемнити, як зможу".

Форсайт втопився, підпливаючи з бомбою під ніпонський пароплав у пристані Сієтл.

РЕМЗЕЙ МЕКДОНАЛД ЛИШИВ $127,000 СПАДЩИНИ.

Майно, що його лишив у спадщині бувший премієр Великої Британії, Ремзей Мекдоналд, оцінено на 25,418 фунтів ($127,000). З цього кожна служниця, яка була на службі його родини більше як три роки, дістала по 20 фунтів. Решта майна має бути поділена між дітей. Син Малком, тепер секретар доміній, дістав у спадщині всі папери й документи батька і може розпоряджатись ними, як сам розуміє.

БАНДИТИЗМ НА ПОДІЛЛІ.

Два замасковані бандити, озброєні в обтяті кріси, напали вечором на шляху Мельниця—Борщів на кілька фір, якими їхали жиди, й ограбили їх з грошей.

ПРИЯЗНЬ ПРАГИ І МОСКВИ НЕ ДО ВПОДОБИ БУКАРЕШТОВІ

БУКАРЕШТ. — З Москви летів до Праги воєнний бомбовий літак. І злетів на румунську землю в Семигороді. Летун подав як причину злету, що щось попсувалося в машині, а це сталося тому, що літака передтим добре не випробувано. Та румунська преса не задоволена з цього виправдання і з самого лету. І пише проти зближення Совєтів до Чехословаччини та про ту небезпеку, яка з такої „приязни" може повстати для Румунії.

ДЕМОНСТРУВАЛИ, ЩОБ ЇХ СВІТ ПОЧУВ.

ВАРШАВА. — Закінчився „Кольоніяльний Тиждень", влаштований польською Кольоніяльною і Морською Лігою. Цілий тиждень відбувалися віча і маніфестаційні походи, які мали на меті звернути увагу тих держав, що мають кольонії на те, що мусять ними поділитися з Польщею. Зокрема Польща зголошується до участи в поділі тих кольоній, що їх аліянти забрали Німеччині.

НАЦІСТИ ПІДНІМАЮТЬ ГОЛОС У МЕМЕЛІ.

КОВНО. — Литовський уряд розбирав ухвалу клайпедського (мемельського) сойму, якою той сойм, що в нім націсти становлять більшість, домагався знесення воєнного стану й усунення литовської поліції, а крім того свободи пропаґування націстичної ідеольоґії. Представник уряду заявив, що покищо Литва не може знести в Клайпеді воєнного стану. Станеться це тоді, коли будуть там краще забезпечені права Литви.

СОЛІДАРНО ЗА АВТОНОМІЮ.

ТЕШИН. — Поляки, що живуть малою горсткою на Шлеську в Чехословаччині, обєднались у своїй акції домагання повної національної автономії.

ДУМАВ ЗА ТЕАТР В ОСТАННІЙ ХВИЛІ.

ПАРИЖ. — Померлий співак світової слави, Федір Шаляпін, був притомним майже до самої смерти. Кажуть, що навіть жартував з прислугою. Силу втратив нагло. А як занепадав, то спитався: „В якім театрі я знаходжусь?" А потім хопив себе за горло і прошептав: „Я тут не можу співати".

ВЕЛИКА ПОЛЕКША ЖИДАМ.

ЛОНДОН.—Жидам пощастило. Особливо тим, що мусять утікати з Німеччини через переслідування. Всі вони зможуть дістати палестинське громадянство. Законопроєкт дістав у палаті послів 144 голоси. І стільки було проти цього. Та „спікер" вирішив у користь проєкту.

КОБИ ПИВ, КУРИВ І ЇВ!

ЛОНДОН. — Консервативний посол Локер Лемпсон брав у парляменті в оборону жидів, а гостро критикував Гітлера, якого назвав „терором Европи". Між іншим сказав, що якби так Гітлер умів добре випити, закурити і зїсти, то був би ліпшою людиною.

НЕ ДАЮТЬ СЕБЕ ВЗЯТИ В ПОЛОН.

ШАНГАЙ. — Японці певні, що китайцям не вдасться взяти в неволю навіть одного японського офіцира. Це факт, що війна Японії з Китаєм триває вже 9 місяців, а китайці не мають між численними японськими полоненими ні одного японського офіцира. А це тому, що японські офіцири обовязані придержуватись давнього самурайського кодексу. А цей кодекс наказує, що коли японський офіцир знайдеться у такім положенні, що мусить попасти в полон, тоді повинен відібрати собі життя при помочі гаракірі, або вистрілом з револьвера.

ДАЛЯДІЄ НЕ БЛЮМ.

ПАРИЖ. — Сенат дав премієрові Даладіє диктаторські повновласті, себто дав те, чого недавно не хотів дати його попередникові, Блюмові. Сталося це тому, що програма Далядіє є така, що потягне за собою нарід.

НЕ ТРЕБА СЕБЕ ДУРИТИ.

БЕРЛІН. — Новоіменований американський амбасадор Гю Вилсон виголосив перед диплеоматами і бизнесменами промову, якою на ділі скритикував націстичну економічну політику. Він казав, що не можна дурити себе тим, що можна в однім краю випродукувати все те, чого край потребує, не зважаючи на якість і кошти. Далеко краще йти тим шляхом, яким ідуть Злучені Держави, що глядять на ці справи з точки міжнародного зближення, концесій та виміни продуктів.

ПОЛЬСЬКИЙ ЛІТАК У КОВНІ.

КОВНО. — Перший раз побачила столиця Литви польський літак. Прилетів з Варшави і зараз відлетів назад.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Co., Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КОРИСТАЙМО З НАГОДИ

Українська визвольна боротьба довела до того, що тисячі тих, що були активними учасниками цеї боротьби, мусіли опускати рідну землю. Ось тим чином іще й сьогодні маємо тисячі наших людей, що або живуть тайно, себто **нелеґально**, в ріжних европейських державах, або наражені на те, що їх кожної хвилі можуть видалити із таких держав, де вони живуть леґально, але як **негромадяни.**

Знаємо, як тяжко доводилося мучитись довгими роками нашим умовим робітникам, що не могли ніде дістати праці. До Рідного Краю окупанти їх не пускали, а іншим було неможливо вертатись під Польщу чи Румунію, бо про Совети то вже й не згадуємо. Знаємо, що навіть із Чехословаччини зачали видалювати наших політичних іміґрантів. І то навіть з українського Закарпаття. Знаємо, що чим далі, то тим тяжче живеться нашим іміґрантам. і в Чехословаччині, себто там, де дехто з наших мав досі змогу животіти, займаючись науковою чи іншою працею. І тут може дійти до цього, що не буде ніякої можливости дальшого для них прожитку.

Знаємо далі, що відносини на українських землях під окупантами такі, що чим далі, тим гірше буде там жити українському народові. А це значить, що чим далі, тим більше матимемо нових політичних іміґрантів, що мусітимуть утікати зпід окупантів, щоб рятувати своє життя.

Як бачимо, то положення було би безвихідне, якби саме тепер не заяснів нам промінь надії. Як знаємо, в трохи подібнім до нашого положенні опинилася частина жидів в Европі. І саме через це започатковано тепер велику акцію в справі допомоги таким особам, які змушені втікати з націстичної Німеччини чи Австрії, щоб рятуватись від концентраційних таборів чи тюрми чи з інших причин, які звичайно називають „політичними". У справі рятунку тих людей заговорив секретар стейту Гол в імені Злучених Держав і заявився за інтернаціональну орґанізацію такої допомоги. На ту пропозицію відповіли вже позитивно кількадесять ріжних держав. Значить, справа стала наскрізь поважною. Президент Рузвелт додатково вияснив, що охорона буде обіймати і політичних іміґрантів із Советів, Італії, Еспанії й з інших країв. Все те поступило вже так далеко, що у Вашинґтоні відбуваються щодо цього наради, на які покликають ріжних представників церков і таких комітетів, що вже досі цею справою займались. А це останнє відноситься головно до жидів.

Очевидно, що й **українська іміґрація** повинна забрати в цій справі голос і домаґатись допомоги для української політичної іміґрації, особливо для таких іміґрантів, що не мають тепер ніде притулку, а моглиб його знайти в Америці. Та щоб це наладити, треба мати готовий відповідний матеріял. Треба мати індивідуальні зголошення. І ось тому наші установи в Европі, що вже займалися справою втікачів, повинні завчасу подбати, щоб зібрати спис осіб, що моглиб користати з цеї міжнародньої опіки.

БОРОТЬБА ЗА РІДНУ МОВУ НА ЗАКАРПАТТІ

Кому що, а курці просо... В Европі і в Азії міняються кордони держав, народи напружують усі сили, щоб не заскочила їх несподівано якась біда. А в нас, на Карпатських горах, своя, внутрішня боротьба заполонила уми й серця провідної верстви народу — інтеліґенції. Йде боротьба за мову і назву. Голосування за голосуванням, після того протести, далі протести проти протестів, взаємні образи, петиції до крайового уряду, до міністерств у Празі та до парляменту.

Плебісцит, за дотеперішніми відомостями, ніби „виграли" москвофіли. Як це могло статися, що більшість української людности голосувала за російську мову в школі? Чи дійсно москвофілам пощастило переконати народні маси всього краю, що, мовляв, людність за Карпатами та сама, що й у Московщині? Зовсім ні. Цілий плебісцит — це звичайне шахрайство місцевих політиканів; це була **гра на несвідомости і темноті закарпатської людности.** Бо підчас голосування не казали людям, що „русска" школа — це те саме, що й московська. Ні, їм говорено, що „русска", це їх рідна, **руська** мова. Отже селянин чи робітник, що подавав свій голос на руську школу, думав про рідну, **народню** мову закарпатської людности. Ще й досі слова „українець, український" для більшости закарпатської людности нові і чужі. Ще перед світовою війною було так у Галичині та на Буковині. Тоді, як знаємо, наші установи й видавництва вживали часто подвійної, „українсько-руської" назви. Можливо, що це була помилка провідників українського національного відродження на Закарпатті, що вони не призвичаювали нарід послідовно і систематично до такої подвійної назви. Тоді може й не булоб таких несподіванок, як сталася на Закарпатті з плебісцитом.

Формально москвофіли „виграли" плебісцит. Але чи можна завести в закарпатських школах московські підручники і вчити тією російською мовою, що на Московщині? Отже, виявляється, що самих москвофілів їхня „перемога" поставила в дуже неприємне положення. Бо тепер перед народом **мусить виявитися обман і шахрайство.** Ті, що голосували за „руську", себто рідну, українську мову, довідаються, що їхніх дітей примушують у школі до чужої, московської мови. Крім того, самі вчителі-москвофіли тої російської мови **не знають.** З цього випливає, що в школах ці вчителі вчитимуть з російських книг, але будуть вимовляти кожний на свій лад, як кому подобається. Таким чином буде ширитися небувала в світі „тарабарщина". Правда, москвофіли після своєї „перемоги" беруться влаштувати курси московської мови для вчителів. Але хто це видав, щоб можна було за два місяці навчитися чужої мови так, щоб нею вчити в школі? Навіть „стовпи" москвофільства на Закарпатті московської мови не знають і для цього незнайства дають документальні докази. Ось, наприклад, видана в Мукачеві друкована заява до чеського уряду, яку москвофіли дають на підпис несвідомим людям по закарпатських селах і містах. Заяву видрукувано мовою чеською і російською. В чеській мові нема помилок, бо мабуть перекладав цю заяву якийсь чех. Але в тексті російському — помилок дуже багато, і то таких, що для зрозуміння думки треба звертатися до чеського тексту.

Москвофільська „перемога" — це палиця з двома кінцями. Москвофіли думають, що вони задушать „гидру украінства". Але в їхні серця закрадається трівога й сумнів. Бож справді, як зазначає український посол до чехословацького парляменту, Ревай, українство росте на Закарпатті швидко. 1930 року тих, що назвали себе українцями, на Закарпатті налічено три відсотки. Тепер, при плебісциті, до українства зголосилося більше як 30 відсотків. Отже збільшення вдесятеро. Ще одна така „перемога" — і москвофіли лишаться без війська, як колись король Пирг у війні з римлянами!

По селах і по містах Закарпаття прокидається свідомість, зростає протест проти чужої мови, проти калічення мови народньої. Уже діти на шкільній лаві гордо кажуть учителеві москвофілові: **„Я був, є і буду українцем!"** Уже, навіть москвофіли спустили з тону і пишуть, що там, де більшість населення висловилася за українську школу, має бути українська мова. Але свідомі українці на ці солодкі слова не зловляться. Цим шахраям, аґентам чужинців, може бути тільки одна відповідь: боротьба до повного знищення язви москвофільства.

Н. Х.

АНҐЛІЙСЬКО-ІТАЛІЙСЬКИЙ ДОГОВІР

I.

Закінчилися переговори між Анґлією й Італією в цілі наладнання відносин між тими двома державами. Зачалися вони зараз після того, як Гітлер захопив Австрію. Як відомо, в моменті, коли полки Гітлера заливали Австрію, а австрійський премієр Шушніґ благав в Італії допомоги, Мусоліні заховався і навіть не хотів з Шушніґом телефоном говорити. Відомо також, що по захопленні Австрії Гітлер у приступі великої радости післав Мусолінієві депешу, в якій заявив, що він йому „ніколи цього не забуде".

Здавалосяб, що захоплення Австрії не потрясло німецько-італійською дружбою і що воно фактично було виконане за порозумінням обох держав. Та це тільки мана. Захоплення Австрії це був для Італії важкий удар, а зокрема для авторитету Мусолінія. Роками він старався цей удар відвернути, а вкінці мусів таки його зазнати.

Захоплення Австрії збільшує Німеччину на шість міліонів людей. Воно дає їй знамените стратеґічне положення в середущій Европі. А передівсім через захоплення Австрії Німеччина стала близьким сусідом Італії, яка, як відомо, має поверх 250,000 тирольських німців. Ті німці набрали тепер надії назад прилучитись до німецького материка.

Мусоліні добре знає про пляни Гітлера і він не дурить себе відносно німецької приязни. Гітлер не криється з тим, що він прямує до німецької домінації в Европі. А беручи під увагу інтелектуальну і матеріяльну силу німецького народу, надії Гітлера не є вже такі неймовірні, А коли Гітлер осягне свої пляни, то де тоді подіється Мусоліні? Що станеться з його плянами відновити Римську Імперію?

Як сказано, захоплення Австрії було для Мусолінія тяжким ударом. Але він удав, що цей удар не викликав у нього болю. І замісць скривитися, він засміявся, мовляв, це все сталося за його згодою. Та рівночасно з тим зайшли великі зміни в заграничній політиці Італії. Зміни тихі і цілком відмінні від того, що діялось і діється назверх. Ми бачимо зближення з Анґлією. . .

Домінація Німеччини над Европою, а то й над цілим світом, таксамо (коли не більше) неприємна Анґлії, як і Італії. В обличчі цеї загрози ми бачимо, як з блискавичною скорістю вигладжуються ріжні непорозуміння між тими двома державами; непорозуміння, які, здавалося, розділили ті два краї навіки. Впродовж кількох тижнів працює в Римі тихцем анґлійський амбасадор лорд Перт вкупі з представниками італійського уряду і мов у казці обі сторони погоджуються в кожнім питанні: Анґлія готова признати підбій Етіопії; Італія, не чекаючи висліду переговорів, відтягає свої війська з Лібії; Мусоліні зобовязується відтягнути свої війська з Еспанії. Анґлія зобовязується не помагати льоялістам. А обі разом обіцяють собі не будувати нових укріплень на Середземному морі, а навпаки, ґарантують собі повну свободу плавання, а може і ще що більше. . . Кажуть, що анґлійський міністер війни Гор-Беліша вибирається до Риму.

Наче під дотиком маґічної палочки змінилися настрої обох держав. А цею „чарівною палочкою" є загроза з боку Гітлера. До якої міри анґлійський премієр Чемберлен мусів вірити в успіх тих переговорів, вказує це, що він рішився позбутись упертого Ідена, а навіть в одній своїй промові сказав аж такі недипльоматичні слова: „Я готов зїсти свій капелюх, коли моя політика показаласяб хибною". Чи він дійсно зїв би капелюх — це інша річ. Але цілком певно він соромно провалився б, якби Мусоліні бодай трошки підвів його і не додержав того, що тихцем обіцяв. Та Мусоліні, хоч звик нераз інших обманювати, цей раз додержав обітниці. Додержав тому, що йому тепер таксамо потрібно анґлійської приязни, як Анґлії потрібно італійської.

II.

Виринає тепер питання, який вплив це анґлійсько-італійське порозуміння матиме на уклад міжнародніх сил.

Передівсім пригадаймо собі два факти: перший, це величезний галас певної частини світової преси у звязку з уступленням Ідена; а другий, відносно мала рекляма в цій пресі біжучим анґлійсько-італійським переговорам. Щодо Ідена, то треба зазначити, що він заступав такий політичний напрямок, який свої корінці мав в інтернаціональних силах, ворожо наставлених до всяких націоналізмів, націзмів, фашизмів.

Політика Ідена прямувала до того, щоб світ поділити на такі два табори: на так званий „демократичний" і на „диктаторський". Але до того „демократичного" його політика вчисляла і Совети; також вчисляла всякі інші краї, без найменшого сліду якоїнебудь справжньої демократії, коли вони були ворожо наставлені до всяких національних, расових, ідеалістичних струй. По другому боці політика Ідена ставила Німеччину, Італію, ґен. Франка, Японію й інші, в яких відродились і переважали ці націоналістичні струї. В останніх могла бути також велика частина справжньої демократії, більша ніж напр. у Советах, але це для політики Ідена не робило ріжниці.

До своєї політики Іден вчисляв також Америку і старався всіми силами втягнути її в орбіту европейських подій. Він розчисляв, що Анґлія, Франція, Росія, Америка і тузин дрібніших держав у майбутньому военному конфлікті розторощать цей другий гурт держав, до якого входилиб: Німеччина, Італія, Японія, Франкова Еспанія і також тузин дрібніших держав.

Світова „інтернаціональна" преса завзято приплескувала Іденові і не знаходила для нього слів похвали. Бо такий поділ потуг був їй дуже по душі. Бо в майбутному конфлікті, приготованому політикою Ідена, виринала ще одна, і хто зна чи не остання нагода для всяких підпольних інтернаціональних сил розчислитися з усякими „фашизмами", „націзмами", „націоналізмами" і т. п. Провал Ідена запечатав, правдоподібно безповоротно, цю їхню нагоду. Тому саме було стільки рейваху з приводу його усунення і стільки симпатій, висказаних на його адресу. І тому саме тепер запанувала така озлоблена мовчанка на політику Чемберлена.

Чемберлен станув на цілковито відмінному становищі. Він сказав, що на світ треба дивитись реалістично: „Чи подобається це нам, чи ні, але диктатори є і з ними треба якось жити". Тим висловом він виразно зазначив, що цілком не думає ділити світ на якісь ідеольоґічні табори, тільки дивиться на політику з боку інтересів свого народу та старається привернути в світі рівновагу потуг, щоб одна потуга занадто не виростала понад інші.

В цій цілі замісць заганяти Мусолінія ще далі в обійми Гітлера, він рішився використати одного диктатора проти другого. Йому приписують такий висказ: „Один диктатор небезпечніший ніж два". Політика Чемберлена є не менше звернена проти Німеччини, як була політика Ідена. Але ріжниця міститься в тому, що Іден був тільки частинно виявом анґлійської заграничної політики. У більшості він заступав інтереси інтернаціональних таємничих сил. Зате Чемберлен станув на становищі інтересів свого краю, а нарешту начхав.

Тепер Чемберлен старається вплинути на вигладження непорозуміння між Францією й Італією; також Франція внаслідок впливів тих інтернаціональних сил стала малощо не ворогом Італії. Цьому напрямові сприяють теперішні зміни, що зайшли у внутрішній французькій політиці. Як відомо, уряд „народнього фронту" враз із Блюмом розлетівся. Тепер при кермі уряду стоїть умірковаиий соціяліст Далядіє. В його кабінеті нема вже ні одного комуніста. Можна надіятися, що і між Францією та Італією прийде до порозуміння і тихцем знову створиться протинімецький фронт, як колись у Стрезі.

За кілька тижнів Гітлер має відвідати Мусолінія. Кажуть, що Мусоліні захоче відплатитись німецькому диктаторові за величаве привитання, яке Гітлер справив Мусолінієві в часі його відвідин у Римі, і також його величаво приняти. В часі цеї гостини Мусоліні буде показувати Гітлерові свою велику силу. Та ціллю цього показу буде не що інше, тільки: „Гітлере, вважай!"

Я. Голубецький.

ПОРАДИЛИ СОБІ

(Оповідання).

(2)

Аж тепер Гарасим придивився до парубка за столом. То був Яцко Бендик, таки з його села. Яцко, син великого багача, був славний на всю околицю галабурдник. Напаствував кожну дівку; на кожнім весіллі, на кожних музиках мусів збити якусь бучу. Про нього Гарасим вже чув, що він заходить до Наріжного і добирається до Ганки. Коли тепер Гарасим став крутити папіроску, Наріжний сказав до нього:

— Як би хто прийшов, то попроси його, щоби хвилинку зждав. Я зараз пришлю Ганку.

Наріжний і Яцко Бендик вийшли. Ганка надійшла, ще заки Гарасим скрутив папіроску. Вбігла весела, усміхнена і каже:

— Я була в стайні. Я втікла до корів, бо прийшов Яцко Бендик. Я його боюся. Ти що тут робиш?

— По дорозі поступив скрутит і викурити папіроску.

— Не питаю, що ти тут, в нашім шинку робиш, бо сама бачу, що крутиш папіроску. Питаю, що ти тут в місті робиш?

Гарасим почіхався в потилицю і відповів стурбований:

— Гріючися в однім шинку, мені соромно сказати, що я лиш вступив по дорозі, їдучи по бочку меду до іншого шинку. Як би Наріжний знав, то був би показав мені двері.

— Це справді не годиться так! — замітила Ганка.

— Не я винен тому, що я ще не свій пан. Чи то я винен, що батько вислав мене до Лейзора Кранца і що ти не у Лейзора, а у Наріжного? До Лейзора іду по бочку меду, до Наріжного я поступив... ну, ти хіба сама знаєш, чого.

— Щоби загрітися і закурити папіроску, — дівчина сказала. — Бо щож інше притягло би тебе сюди, як не тепла хата зараз при твоїм шляху?

Кажучи це, дівчина гляділа на нього, прижмуривши одно око.

— Ганка! — промовив жалісно, неначе би з докором. — Як я побачив, що тебе нема тут, то хотів зараз відійти.

— А тепер, коли я вже тут, то що буде? — дівчина спитала весело.

— Сам не знаю, що зробити. Я волію мід твого господаря. Батько вислав мене до Лейзора. Як би я взяв твій мід...

— То не мій мід. То мід Наріжного.

— Як би не ти тут, то я був би сюди цілком не поступив... Тепер сам не знаю, що зробити. Хоч би я, купивши у тебе, сказав батькові, що то Лейзора мід, то правда не затаїться. Батько не вбє, ані не набе мене за те, та всеж таки буде сердитися, що я роблю щось на власну руку, проти його волі; йому цього не скажу й не виправдаюсь, чому так зробив.

— А як би мід Наріжного був трохи дешевший, як у Лейзора? — дівчина спитала.

— Тоді я мав би викрут, — парубок відповів. — Я сказав би батькові зараз, що купив у Наріжного, бо дав дешевше. Може батько похвалив би мене, може й був би невдоволений. Та всетаки він виправдав би мене і не подумав би, що я проти його волі зробив, бо... бо...

— Ну, чомуж не доповіси? Бо що?

— Бо ти зачарувала мене.

— Бачу, ти такий, як Яцко. Ви оба однакі!

— Однакі? — спитав парубок.

— Між вами тільки та ріжниця, що ти делікатно; він, як пяний простак.

Гарасим посумнів і промовив:

— Ганко! Як ти гадаєш, що ми однакі, себто Яцко і я, то я йду до Лейзора, хоч би мід Наріжного був половину дешевший. І сюди більше не заглянy. Яцкові і іншим таким, як він, вступлюся з дороги.

— Не будь дурний! — дівчина сказала живо. — Цілком такий, як Яцко, ти не є. Та одну хибу, таку, як він, і ти маєш.

— Котраж то хиба?

— Ти сам її знаєш. Ти добре знаєш її. Як би не та твоя хиба, то ти був би сміліший.

— Не збагну, яка би то могла бути хиба. Скажиж бо ясніше!

— То така хиба, що через неї ти боїшся батька.

— Гадаєш, боюся купити мід Наріжного?

— Ха, ха, ха! — зареготала.

На думку Ганки парубок мав ту хибу, що був сином багача, отже боявся сказати, що любить бідну дівчину. Було ще гірше, бо він боявся ту дівчину полюбити. Цього вона йому не хотіла сказати. Хотіла, щоби він сам догадався.

— Отже візмеш наш мід, як буде дешевший? — спитала.

— Візьму, щоби ще хвильку з тобою бути.

— То зажди тут. Я піду побалакати з Наріжним. Мушу так, щоби не чув Яцко. Як би вчув, то й він схотів би дешевше.

Ганка вибігла. Саме тоді Яцко кидав барилчину на свої сани, що стояли на подвірю. Господар ще був у льоху. Ганка пішла туди і сказала йому:

(Далі буде).

Не кажіть їй про це.

— Я бачив вас учора в кабареті з вашою панею.

— Ах, так? Знаєте... краще ви моїй жінці не говоріть нічого про те!

Помилка.

— Пане сусідо, якісь чотири чоловіки хочуть бити мого чоловіка. Ходіть скорше й поможіть.

— Якто? Таж вони напевно самі дадуть собі раду...

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НЕБЕЗПЕЧНІ ПОДОРОЖІ.

Англієць Безил Любок написав книжку про моряків, що вибиралися на ловлю китів у підбігунові околиці.

Як згідно підносять критики, книжка робить враження, що в підбігунових околицях на людину все чатує небезпека й смерть.

Як видно з життєвих досвідів московських підбігунових дослідувачів, москалеві грозять менші небезпеки в підбігунових околицях, ніж у Москві.

МИРОТВОРНА ПОДОРОЖ.

Американець Ролф Малок написав книжку під заголовком „Мирова тура". Описує в ній подорож ґрупи американських студентів до Японії. Вибралися вони з ціллю показати японцям добру волю американців до японців, передівсім американської молоді до японської молоді. Хотіли через особисту стичність задемонструвати японцям, що це нерозумно ворогувати з американцями.

Ледви ґрупа виїхала з американського порту, як серед неї почалися сварки й бійки. Як миротворці приїхали нарешті до Японії, то одні з них радо підрізалиб горло іншим. Читач набирає переконання, що люди, котрі хочуть інших мирити, повинніб навчитися жити мирно з собою.

ПОДОРОЖ КОЛИСЬ І НИНІ.

Авґуст Менкен видав збірку описів корабельних подорожей першою клясою. Хотів, видно, змалювати, що в ріжних віках вважалося за люксусову подорож.

Здавалося б, що „перша кляса" на кораблі все була вигідна. Одначе, як видно з описів, у давніх часах навіть пасажири першої кляси мусіли приносити на корабель свою постіль і свої харчі.

ПОРАДА МУДРЦЯ.

Славний американець, Бенджемин Франклин, що жив у часах американської революції, написав „кілька слів поради тим, що збираються в морську дорогу". Між іншим говорить він таке:

„Найгіршою річчю, яку на морю найтяжче перебути, це варення, бо на кораблі нема нікого, що був би справжнім кухарем по званні. Для цеї цілі звичайно береться найгіршого моряка, який звичайно є теж відповідно брудний. Звідси то походить англійська поговірка: „Післав Бог мясо, а чорт кухарів".

Такими справами нині не журиться подорожний навіть у третій клясі.

НАЙЦІКАВІША ІСТОРІЯ ПОДОРОЖЕЙ?

Велике число книжок про подорожі підсуває на думку питання: котра подорож найцікавіша з усих?

Чи не можнаб такою назвати подорожний записник панни Гелени Келер? Ця жінка сліпа й глуха. Сліпа, а читає з книжок, зроблених спеціяльно для сліпих. Глуха, а вміє „слухати", англійської мови, держачи пальці на устах людини, що до неї говорить.

Описуючи свої подорожі по Англії й Америці, стрічі з ріжними людьми, каже вона: „Запечатані вуха утруднюють усяку дорогу до знання. Глухі люди так жадні всякого слова, як сліпі жадні книжки під пальцями, але це багато трудніше знайти людей, що хотіли б говорити з глухими, ніж знайти людей, що хотілиб дати сліпим книжки з вистаючими буквами".

При читанні цих слів сліпої й глухої людини приходять на думку люди, що й бачать і чують, але не проявляють ніякої цікавости ні бачити ні чути.

ЗА УЧАСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ У СВІТОВІЙ ВИСТАВІ

(Протокол з нарад, відбутих у Ню Йорку 27. березня 1938).

(Продовження). (3)

II.

Безпосередньо після зібрання делеґатів українських товариств із 4 стейтів пішли члени вибраного комітету на окремі наради, щоб уконституватися. Проводить: Микола Мурашко, секретарює С. Демидчук. Члени комітету рішають: вибрати зпоміж себе голову і стільки заступників, скільки є осередніх допомогових організацій, що започаткували наради. Головою вибрано Дмитра Галичина. З огляду на те, що Український Робітничий Союз іще не призначив своїх делеґатів, місце першого заступника остається вільне аж до часу присилки делеґата. Другим заступником вибрано гром. Кирила Піддубчишина з Провидіння, а заступницею — паню Анну Воробець з Народної Помочі.

Секретарем комітету вибрано д-ра Семена Демидчука, заступником Володимира Різника, а для справ, що вимагають англійської мови, Степана Шумейка; касієром вибрано Миколу Мурашка. Контрольорами вибрані: Антін Маланчук із стейту Конетикот, д-р Володимир Галан із стейту Пенсилвенія, пані Анна Середа й Іван Кацюбинський із стейту Ню Йорк, пані Анастасія Ваґнер із стейту Ню Джерзі.

Після уконституування провід нарад перебирає Д. Галичин. Він підняв головне питання, тобто, в якій формі має існувати вибраний комітет. Загально висловлено думку, щоб вибраний Український Виставовий Комітет переміняти в корпорацію на підставі законів стейту Ню Йорк із осідком в місті Ню Йорк. Щоб ширше обговорити цю справу, комітет рішає зійтися на продовження нарад у четвер, 31-го березня.

III.

(Продовження нарад 31-го березня).

Проводить Дмитро Галичин.

Обговорено або полагоджено такі справи:

Кооптовані члени Комітету. На підставі офіціяльного подання з канцелярії У. Р. Союзу із Скрентону принято гром. Івана Матейка як тимчасового заступника цього Союзу. Принято в члени комітету паню А. Даниловичеву з Нюарку.

Форма й назва організації. На підставі реферату адв. Михайла Пізнака рішено зінкорпорувати комітет як небизнесову членську корпорацію. Її членами мають бути дотеперішні і в будучності приняті члени Українського Виставового Комітету, вибрані на нарадах 27-го березня. Назва цеї організації має бути одобрена головною виставовою корпорацією, бо ця корпорація поробила заходи, щоби без її дозволу уряд стейту Ню Йорк не дав чартеру ніякій корпорації, що малаб якинебудь звязок із Світовою Виставою в 1939 р. Учасники нарад подають лише суґестії, як малаб звучати назва українською й англійською мовою. Для підписання аплікації на чартер вибрано предсідника, секретаря й касієра, а крім цього ще Коцюбинського, Цільника, паню Середову, паню Боднар, Різника й Шумейка.

Збіркова акція. Тому, що доля павільону залежатиме від цього, чи комітет буде мати потрібні гроші до кінця липня, рішено повідомити про це українське громадянство окремим комунікатом і завізвати до складання дарів та жертв на цю ціль. Водночас треба виробляти загальні пляни павільону, щоб можна їх ще вчас зголосити в дирекції Світової Вистави. Без огляду на вислід збірки на павільон, треба видати загальну відозву до українського громадянства з зазивом складати жертви та дари на участь українців у Світовій Виставі. Вислати до ріжних українських центральних організацій та установ листи з проханням за якнайгорячішу підтримку заклику та приноровлення до вказівок Українського Виставового Комітету. Прохати українські ґазети, щоб вони самі від себе обговорювали справу української участи у Світовій Виставі і прихильним становищем підтримували акцію Українського Виставового Комітету.

Адреса для посилання збірок. Щоб запевнити докладну контролю над присиланими жертвами, візвати громадянство, щоб воно висилало гроші лише в одно місце. Треба виписувати чеки й грошеві перекази на ім'я: Микола Мурашко, касієр, по англійськи: Nicholas Muraszko, Treas., і висилати на почтову скриньку, про яку має постаратися гром. Мурашко.

Приміщення й ведення канцелярії. Бюро комітету приміщене покищо в Народнім Домі в Ню Йорку, під управою секретаря С. Демидчука. Він зобовязується вести справи так довго безплатно, поки розвиток праці не буде вимагати цілоденної його присутности в бюрі. Технічні справи виконуватиме Володимир Різник за винагородою, яку виконний уряд комітету признаватиме час до часу. На покриття видатків у самих початках складають від себе члени Українського Виставового Комітету найменше по пять доларів.

Признання жертводавцям. Докладно передискутовано, які признання датиб жертводавцям на цілі української участи у виставі. Із найріжнородніших проектів принято один, а це, щоб давати грамоти тим, що складуть найменше 5 дол.

Вибір комісій. Для переведення ріжних праць вибрано в початках такі комісії: Комітет Пропаґанди й Комітет Народнього Мистецтва. До першого комітету ввійшли: Марія Возняк, Іван Коцюбинський, Іван Курляк. До другого комітету ввійшли: пані Скубова, пані Галичин, пані Середова, пані Ваґнер, пані Даниловичева, панна Абрагамовська, панна Кусий, панна Боднар.

Д-р С. Демидчук, секр.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ВІЛКС-БЕРРІ, ПА. Чергові збори Окружного Комітету У. Н. Союзу відбудуться в суботу, дня 16. квітня, в годині 6:30 ввечір. Кожний відділ У. Н. Союзу в Вільк-Беррі й околиці повинен вислати найменше чотирьох урядників на збори Окружного Комітету, бо мається виробити програму і вибрати комітет до Союзового Дня. Збори відбудуться в галі Української Кооперативи.

Іван Зварич, секр.



БОРОТЬБА МЖ ЮНІЯМИ.

На реорґанізаційну конвенцію юнії візників, що почалася недавно в Гаризбурґу, приїхав Вилієм Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці. Том О'Брайен, орґанізатор юнії, причіпляє Ґрінові конвенційний „бедж".

В ЯКОМУ ВІЦІ ДОКОНУВАЛИ ЛЮДИ СЛАВНИХ УЧИНКІВ

Широковідомий англійський письменник Бернард Шов сказав раз, що людина мусілаб жити бодай 300 років, щоб доконати великого вчинку. Не знаємо, як собі славний англієць уявляє великий учинок; у кожному разі при своїй клясифікації ставляє напевно куди більші вимоги, ніж ставило дотепер людство. І саме в цьому щастя. Бо історія найвиразніше доводить нам, що люди доконували великих учинків і за час свого кільканадесять-літнього життя. В якому віці? — У вашому. Візьмім низку назвищ великих людей і пригляньмося, в якому віці доконували великих учинків.

Славний англійський політик і фільософ Франц Бекон мав... 15 (словами: пятнацять) років, коли написав перше слово свого найбільшого твору „Новум Орґанум" (Новий Орґан).

Відомий „орлеанський дівчині", Жанні д'Арк, було 17 років, коли (1429. р.) станула на чолі французів і прогнала англійського наїзника з рідного краю.

У такомуж віці Олександер Македонський добув славу найбільшого полководця в старовину, перемагаючи 338 р. греків під Херонеєю.

Геніяльний англійський політик Піт Молодший мав 22 роки, коли став міністром, а його земляк Нютон установив у 23 році життя відоме альґебраїчне правило, т. зв. двочлен Нютона. Рівно стільки літ мав померлий недавно італієць Марконі, коли дав людству бездротний телеґраф.

25-літнім молодцем доконав американський летун Линдберґ першого перелету через Атлянтійський океан, а англійський письменник Дікенс викінчив у томуж віці свій епохальний роман „Клюб Піквіка". Лиш одним роком був старший Моцарт, коли створив свій музичний архитвір „Схоплення з Сераю".

Амундсен мав 39 років, коли відкрив південний бігун, а Мусоліні став у томуж віці диктатором Італії. В 40-му році життя добув англійський адмірал Нелсон велику перемогу, в бою під Абукір, а Мілтон написав свій знаменитий твір „Утрачений Рай".

Воно може видається дивним, але в томуж віці добували свої перемоги над чоловіками жінки. Єгипетська королева Клеопатра мала 39 років, коли остаточно „перемогла" римського полководця тріюмвіра Антонія, а гарна Олена 46 років, коли її схопив троянський королевич Парис і викликав тим чином грецько-троянську війну.

Вернімся ще до чоловіків. Веніямин Френклин у 46 році життя винайшов громовідь, а Леонардо да Вінчі в томуж віці намалював свою безсмертну „Тайну Вечерю". 50 років мав Дарвін, коли закінчив свій епохальний твір „Про походження родів", а Рентґен — коли винайшов „проміння Х." Сервантес написав „Дон Кіхота" в 56-му, а Дефо „Робінсона Крузо" в 58 році життя. Невмирущіж „Подорожі великана Ґулівера" появилися на світ, коли їхньому авторові, Свіфтові, було 59 літ.

Навіть кордони 70-ки не перешкоджали людям творити великі діла. Джюзепе Верді скомпонував оперу „Отельо" в 71 році життя, а його земляк Тінторето намалював найкращі свої образи в 72 році життя. Бліхер — „Маршал Вперед" — був 72-літній старець, коли ставав під Ватерльо до рішального бою з „богом війни" Наполеоном. 84 роки мав Ґледстон, коли його вибрано вчетверте премієром Англії, а маляр Тіціян — 98 років, коли намалював свою славнозвісну „Битву під Лепанто".

Отже?... Б. Шов таки переборщив, як звичайно. Хто вродився великим, той великий незалежно від метрикальних паперів. — („Новий Час").

ХЕМІЯ ЗАСТУПИТЬ УСЕ

Значіння землі впало. — Кожну землю можна вчинити врожайною.

Хліборобство, з якого живе все людство (більше як два міліярди душ), є ще в добі розвитку, що пригадує часи вітрил у морській плавбі. Після місяців тяжкої праці хлібороб і його родина зберуть те, що засіяли і засадили, коли плодів не знищить град, повінь, приморозок. Жура ніколи не кидає хлібороба. Коли живно випаде добре, виринає затрівожливе питання, чи овочі тяжкої праці знайдуть збут на ринку, засоблені надмірно хліборобськими продуктами. Найдешевші способи є найекономічніші, себто господарсько доцільні. Нпр. у плавбі сила вітру нічого не коштує. Всеж таки корисніше є видати 10,000 долярів на вуґіль для урухомлення корабля, що плине нпр. з Ню Йорку до Гамбурґу, ніж купити за дві тисячі вітрил, щоб вихіснувати безплатну силу вітру. Подібне є з хліборобством. Кожна ростина потребує для свого розвитку чотирьох основних чинників: повітря, світла, води та ріжних хемічних продуктів.

Штучне світло.

Штучне світло відграє в плеканні ростин важну ролю. Метою його є доповнити сонячне світло, щоб так приспішити або припізнити достигнення ростин. Коли вживаємо штучного насвітлювання, то можемо довести до того, що цвіти ростин цвисти будуть вчасніше, ніж звичайно, яких 5 тижнів заздалегідь. У хліборобсько-досвідчім інституті Томпсона довели до того, що екзотичний цвіт, який у нормальних відносинах потребує три роки, щоб зацвисти, зацвив до трьох місяців. Переконалися, що є ростини, які краще розвиваються при довшім насвітлюванні, а інші потребують менше світла. Коли управильнюємо відповідно час і силу насвітлювання — одержуємо гарніші цвіти та ліпші овочі.

Пожиточні кольори.

Ледви одна з 15 світляних енерґій сонця має проміння, корисне для ростин, а міститься у семибарвній скалі. Решта проміневої енерґії служить для піддержування тепла і може у несприятливих умовинах ушкодити ріжні волоконця ростини. В Томпсоновім Інституті вжили спеціяльних світляних фільтрів, які перепускають це проміння, що найліпше надається для розвитку ростин. На основі довголітніх досвідів переконалися, що хльорофілеві ростинні клітинки абсорбують найсильніше червоне проміння. Другим родом проміння, пожиточного для розвитку ростин, є синє проміння. Зате жовте проміння, перепущене крізь пару соди, прискорює достигання овочів.

Значіння хемії у хліборобстві.

Вчені хеміки твердять, що кожну землю, навіть найнеурожайнішу, можна вчинити врожайною. Значіння землі, на думку тих учених, упало до мінімуму. Завданням землі є служити за підтримку для ростини, яка в ній росте, охоронювати її зародень перед холодом, а решту праці, конечної для росту ростини, може виконати з успіхом хемік. Нинішня наука дає змогу поправляти недомагання природи. Хеміки винайшли такі засоби й усе ще винаходять нові, які доповняють усі недомагання ґрунту та дають змогу покріпити його відживними складниками.

Щораз краще розвивається теж друга ділянка знання, яка має для хлібороба основне враження — метеорольоґія, яка займається передбачуванням погоди. Уліпшені способи метеорольоґічних досвідів дають змогу хліборобові в багатьох випадках забезпечити жниво.

WPA ЗЛАДЖУЄ РЕЄСТРИ ПЕРЕПИСІВ

Робітники WPA у місті Сейнт Луїс під наглядом урядовців Переписного Бюра Злучених Держав зладили реєстр перепису населення з 1900 року.

Людина, котра бажає подорожувати, дістати асекурацію або побирати пенсію від уряду, мусить перш усього доказати свій вік. Хто не може дістати своєї метрики уродження, той зате може легко дістати всі потрібні дані з рекордів перепису, котрого витяг приймають як правний доказ віку.

До 1935 року несповна 30 тисяч людей річно жадали з Переписного Бюра того роду інформацій. Від часу принят-тя Закону Соціяльного Забезпечення пересічне число річних зголошень зросло на звиш 250 тисяч.

Кожне жадання означало повний перегляд рекордів, бо імена не були зібрані в азбучнім порядку і звичайно треба було від двох до шістьох днів для вишукання рекорду. Тому, що число інтересантів збільшалось, показалась потреба заведення такої системи, щоб можна було дістати інформації за короткий час.

Знавці Переписного Бюра придумали спосіб ведення азбучного списку імен і дат уродження людей, затягнених у переписі з 1900 року. Адміністрація Поступу Праці винайшла в допомоговім списку три тисячі умових або так званих „біло-ковнірцевих" робітників у Сейнт Луїсі і призначила їх до роботи. Дальше WPA роздобула фонди на ту ціль. Кожний аплікант на роботу переходив іспит і потім діставав працю відповідно до своїх здібностей.

У переписних книгах було 76 міліонів імен і дат уродження. Рекорд цілої родини переписано на одну картку, з винятками, коли родина була численна і треба було робити перенос. З того повстали 33 міліони карт. Кожну карту провірювано з оригінальними рекордами азбучного списку по стейтах або місцевостях.

Це було нелегке завдання, бо оригінальні записки були списані рукою. Треба було наймати рукописних знавців для відчитування багатьох рекордів. Та, не зважаючи на трудноші, цілу працю викінчено в березні 1937 року, за всього 18 місяців.

До часу зладження реєстру забирало від двох днів до тижня, заки можна було вишукати дату уродження з рекордів перепису. Тепер таку саму працю можна виконати за дві або три мінути. Кошти тої праці підчас старої системи виносили від двох до пять долярів, а тепер виносять усього коло два центи. Тому треба сподіватися, що до кількох років проект сам себе виплатить.

Інша справа, якою проект займався, це поправа фізичного здоровля робітників, що працюють у WPA. Багато з призначених до праці ходили без роботи два або три роки. Багато з них були при лихім здоровлі або в потребі окулярів чи опіки дентиста. Шпиталі, приватні лікарі, дентисти та окулісти згодились давати їм свої услуги за низькі оплати, а також на борг. Внаслідок того їх здоровля поправилось і вони могли краще виконувати свої щоденні обовязки.

Поступ проекту виявляє, що відтепер усі рекорди перепису повинні бути так реєстровані, щоб можна було легко винайти дату уродження. Перепис з 1920 року вже списала за азбукою, в місті Ню Йорку інша група робітників WPA, котрі почали свою працю на початку лютого.

ДО УРОДЖЕНЦІВ СОКАЛЬЩИНИ

Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.

Так кликав великий геній України, будівничий українськоі ідеї, духовий провідник нації.

Ми, українці на нашій галицькій землі, нераз одержуємо листи від Вас, Дорогі Земляки, від тих, яких незавидна доля загнала ген далеко за океани, що й Ви там на далекій чужині зберігаєте традицію, славу й честь великого українського народу. Все можна стратити, майно й здоровля, красу й силу, але народньої чести потоптати чи стратити не вільно жадному членові лицарсько-козацького роду українців!

Перед нами ясна, могутня, величава ціль, яка блискучим ореолом та лавровим вінцем прикрасила скрань тисяч безсмертних героїв, що пішли в бій, споняючи ті преважні завдання поневоленого народу. Одначе невмирущий дух нації творить чуда. Ваша вужча батьківщина вкривається ріжними добутками духової і матеріяльної культури. В кожній майже закутині Рідного Краю повстають нові українські станиці, в яких росте й бодріє український дух, набираючи сил та могучости, починає зацікавляти, а то й чудувати світ своєю силою і красою.

І в нас у Сокальщині завершуються сподівання і мрії кількох поколінь. Починається будова Національного Храму, двигається величава будова Народнього Дому в Сокалі. Теперішній Комітет Будови Народнього Дому в Сокалі вже другий рік докладає всіх зусиль, щоб у найкоротшому часі Народній Дім у Сокалі став доконаним фактом. Багато перепон і труднощів побороли піонірі того великого почину. Прийшлося ломити зневіру багатьох минулих років. І нарешті переломано перші запори. Закуплено дуже гарну площу на власність філії Просвіти, переведено в 1937 році дві збірки в повіті, візвано до жертв уродженців Сокальщини в нас у краю і за кордонами. Крім цього виготовлено пляни будови і звезено велику частину будівельного матеріялу. Пляни будівлі (яку можете оглядати на картинах, що їх мають до розпродажу всі комітети) вже остаточно затверджені відповідною владою. Осталося ще що найважніше: зібрати відповідні фонди, щоби перевести саму будову. Кошт цеї будівлі за кошторисом перевищає суму 200,000 злотих. На це має наш повітовий комітет ледви понад десяту частину. Правда, жертви постійно впливають, але вони, раз, замалі, подруге, заповільні, бо край наш і повіт переряжені жертвами на поспішну розбудову всіх ділянок українського народнього життя. Через це дальша акція будови може бути припізнена та розложена на довший час. Одначе Комітет Будови Нар. Дому докладає всіх старань, щоби будівлю довести ще до ювілейного року т-ва „Просвіта" і в 40-ліття існування філії Просвіти в Сокалі, бодай під дах. Щоб це сталося, **треба негайно зібрати якнайбільшу суму грошей.** Тому в тім відповідальним моменті комітет будови звертається на всі сторони, взиваючи: **Дайте матеріяльну поміч на фонд будови! Рятуйте честь і славу Сокальщини!** Висилайте свої жертви на адресу крайового Комітету: **Український Кооперативний Банк, Сокаль, Польща, щад. кн. 555;** або на адресу комітету на Америку.

Всі викази жертводавців поміщуємо стало на сторінках нашого повітового часопису „Голос знад Буга" в Сокалі. Всі жертводавці, що зложать жертви від 5 зл., одержують пропамятні грамоти. Жертводавці від 100 зл. будуть вписані золотими буквами на мармуровій пропамятній таблиці фундаторів „Народнього Дому" в Сокалі, яка пишатиметься у вестибулі тогож дому.

Тому крайовий комітет звертається і до Вас, рідні брати за океаном. Коли полинете думкою в рідні сторони, не забудьте, що ні моря ні океани не всилі нас розділити, бо чи тут чи там, всюди нам одна ціль і мета! Поможіть, хоч дрібною лептою на ту ціль, нехай память нашого покоління по вік не загине!

Виділ Філії „Просвіти" в Сокалі.
Крайовий Комітет Будови „Нар. Дому" в Сокалі.

Адреса Комітету в Злучених Державах: Mrs. A. Hnatiuk, 6019 E. Davison, Detroit, Mich.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БРУКЛИН, Н. И. Місячні збори Тов. ім. Богдана Хмельницького під покр. Пр. Тройці, від. 158, відбудуться в суботу, 16. квітня, в 8. вечір, в церковній галі. Проситься членів прибути, бо маємо досить важну справу. — Ю. Павчак, предс.; Ілля Пагут, кас.; Д. Сенюта, секр.

Дипльоматія.

— Японець: На жаль, наш уряд не може прийняти до відома ваших протестів у справі бомбардування китайських міст літаками нашого уряду.

— Дипльомат: То може бодай будете набудуче в нас закуповувати бомби!







ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ. (133)



Рішивши, що він як бог має право робити з Джейн те, що йому захочеться, Кавандаванда притиснув Джейн до себе. На Джейн найшов більший ляк, ніж би їй приходилося зараз умирати. Цілою силою вона відтручувала від себе Кавандаванду, але без успіху. Він був кремезний мов сталь. Він навіть не чув того, що Джейн його відтручує, і далі **пригортав її до себе.**



А тимчасом пан нетрів поспішав своїй дружині на поміч. Нагло в своїм шаленім бігу він зупинивсь і почав глибоко вдихати в себе повітря. Він щось занюхав. „Ми знаходимося в недалекім сусідстві оселі кавуру", заговорив він по хвилі. „Як ви це знаєте?" — запитав примітивний Бравн. Але Тарзан на це не сказав нічого, тільки почав розглядатись довкола.



По хвилі він додав: „Але недалеко нас мусять також бути мої вірні вазіри". По його обличі пройшла радість. Він зложив уста до свисту і почав наслідувати голос перепелиці. По хвилі подібний голос роздався з недалеких корчів. А ще далі звідтам вискочили Мувіро і Баландо. Оба вони мов вихор гнали в сторону Тарзана.



Коротко і з великим смутком розказував Мувіро про те, що сталося. З його слів виходило, що боротьба втрачена, всі його вояки полягли і кавуру вийшли вповні переможцями. „Кавуру занадто сильні, а ми цілком розбиті", говорив він. „Нема як і з ким тепер їх атакувати". Але Тарзан думав інакше. За мурами оселі кавуру була його дружина. Він **був готов на все.**